

Katastroofi anatoomia

Boldin on erakordne memuaarikirjutaja. Tal on suurepärane, kindel mälu, mis säilitab ka kõige vähem-tähtsaid piasasju. Näiteks oma esimest sõjapäeva kirjeldades mäletab ta nii lämmatavat palavust kui ka seda, et vesi plaskus oli soe ja ei värskendanud kuivavat kurku. Kõige üksikasjalikumal moel, kümnetel lehekülgedel, kirjeldab ta ka oma piiramisrõngas veedetud päevi ja metsades ekslemist.

Aga vaat kõige olulisemast – vastulöögi ettevalmistamisest, läbiviimisest ja tulemustest – räägib ta väga lühidalt ja kitsilt.

Niisiis, **sõja esimene päev**, 22. juuni õhtu.

„...10.Armees juhataja kummardub kaardi kohale ja õhkab valjult, siis räägib:

- Millega ma sõdin? Peaaegu kogu meie lennuvägi ja õhutõrjesuurtükivägi on purustatud. Laskemoona on vähe. Tankide kütus on otsakorral... Juba sõja esimestel tundidel sooritas vaenlase lennuvägi rünnakuid meie kütuseladude pihta. Need põlevad senini. Raudteemagistraalidel on kütusesisternid samuti hävitatud..

...KP-sse saabus 6.RK komandör kindralmajor I.S.Nikitin. Ta nägi murelik välja.

- Kuidas läheb? – küsin ma ratsaväelaselt.

- Halvasti, seltsimees kindral. Kuues diviis on purustatud...

- Kus asuvad diviisi jäänused?

- Ma käskisin neil koonduda metsa Belostokist kirde pool“.

Ilma liigsete kommentaarideta võrdleme seda lõiku väljavõttega tollesama „hävitatud“ 6.RD 94.ratsaväepolgu staabiülema V.A.Gretšanitsenko mälestustest:

„...Umbes kell 10 22. juuni hommikul puutusime me vaenlasega kokku. Läks laskmiseks. Sakslaste katse käigult Lomžasse läbi murda löödi tagasi. Meist paremal oli kaitses 48.ratsaväepolk. 22. juunil kell 23.30 suundusid diviisi väeosad korpusekomandöri kindralmajor Nikitini korraldusel kahes kolonnis forsseeritud marsiga Belostoki poole... 23. juunil kella 17 paiku koondus diviis metsamassiivis 2 kilomeetrit Belostokist põhja pool...“

Sõja teine päev, 23. juuni 1941.a: „...koidikuks asusid 6.MK ja 6.RK staabid uude kohta, see oli umbes 15 km Belostokist kirde pool metsas. Sellesse maalilisesse metsanurka asus ka minu komandopunkt...“ Just nii. Ka Pavlovi ülekuulamisprotokollis on kinnitus selle kohta, et kõik staabid, mis isegi asusid väga kaugel lahingukohast (vahemaa Belostoki ja tollase piiri vahel oli umbes 100 km), liikusid veelgi kaugemale:

„...teiselt päeval jäid 10.Armees väeosad (peale armeestaabi) omadele kohtadele. Armeestaap vahetas komandopunkti, liikudes Belostokist ida poole Valpõ rajooni...“

Millega siis tegelesid meie kindralid, kes olid kogunenud maalilisse metsanurka?

„...Aeg kaob, aga mul ei ole siiani õnnestunud täita Pavlovi ülesannet RMG loomisel. Kõige ebameeldivam (nii on tekstis. – M.S) on see, et ma ei tea, kus asub kindral D.K.Mostovenko 11.MK. Meil pole sidet ei temaga ega ka 3.Armeega, kuhu see korpus kuulub...“

Vapustav ülestunnistus! Kuidas võis ringkonnajuhataja asetäitja mitte teada mehcorpuse dislokatsiooni asukohta? Mehkorpus pole ju nõel heinakuhjas. Neid oli kogu ringkonnas ainult kuus, aga kui mitte arvestada 17. ja 20.MK-d, mille formeerimine alles algas, siis oli reaalset lahinguvõimelisi mehcorpuseid täpselt neli.

Tuleb meenutada, et 11.MK ja 204.MD staabid asusid Volkovõskis (85 km Belostokist idas), 29.TD – Grodnos (75 km Belostokist kirdes) ja 33.TD – Indura rajoonis (18 km Grodnost lõunas).

Teiste sõnadega oli „15 km Belostokist kirde pool asuvast maalilisest metsanurgast“, kus peitusid Boldin koos Nikitiniga, 11.MK diviisideni kõigest 60-70 km, kuid ületada seda vahemaad ei õnnestunudki.

Kuni lõpliku hävinguni, mis toimus 26-27. juunil, ei olnud Boldin kordagi talle alluvates väeosades ja ei suutnudki 11.MK-ga mingitki sidet sisse seada. Igaks juhuks mainime tähelepanelikule lugejale, et Boldini RMG koosseisus oli kaks sideeskadroni, ratsaväe sivedivisjon, kolm korpuse lennueskadriilli ja kaheksa (!) üksikut sipedataljoni.

Toome ära ka nende sipedataljonide numbrid: 4., 7., 124. ja 185. olid 6.MK koosseisus, 29., 33., 583. ja 456. olid 11.MK koosseisus.

„...Kõikide hädade tipuks tabasid vaenlase pommitajad koidikul 36.ratsaväediviisi (seesama, mille komandör läks sakslaste teenistusse. – M.S) marsil ja andsid sellele kõvasti pihta. Nii et vasturiinnakust ei ole enam mõtet rääkida... ma istusin telgis ja mõlgutasin murelikke mõtteid...“

Muidugi ei maini Boldin kusagil sõnakestki, millised jõud ja vahendid olid RMG koosseisu liilitatud, milliste jõududega ja kuhu tungis peale vastane ning seetõttu ei tundugi ettevalmistamata lugejale see fraas

„kõvasti pihta saanud ratsaväediviisist“, mistõttu olevat nõukogude vägede vasturünnak „täiesti võimatu“, nii absurdseks, kui see tegelikult oli.

Tähelepanelik lugeja ehk märkas juba üht veidrust sündmuste kronoloogias. Boldini versiooni järgi olevat 6.ratsaväediviis 22. juunil „purustatud“, 36.ratsaväediviis 23. juuni hommikul „kõvasti pihta saanud“, rohkem ratsaväeosi Boldini RMG-s ei ole ning pärast seda ilmub 25. juunil äkki Wehrmachti maavägede staabiülema päevikusse märkus, et Grodno rajoonis „ründavad suured vene ratsaväemassid 8.korpuse läänetiiba“?!?

Jaa, raske on väejuhil vägesid juhtida, kui ta istub maalilises metsas kümneid kilomeetreid lahinguväljast eemal, asendades luure kuulujuttude ja murelike mõtetega...

„...helistas Hatskilevitš, kes asus vägedes.

- Seltsimees kindral, - kostis tema erutatud hää, - kütus ja laskemoon hakkavad lõppema.

- Kas kuuled mind, seltsimees Hatskilevitš, - kõrgendasin ma häält, püüdes üle meie lendavate vaenlase lennukite müra üle karjuda. – Pea vastu! Ma võtan kohe abi osutamiseks kõik abinõud tarvitusele.

Mingit sidet rindestaabiga meil polnud. Seepärast saatsin ma kohe peale Hatskilevitšiga peetud jutuaajamise lõppu lennukiga Minskisse kirja, kus palusin kiiremas korras organiseerida kütuse ja laskemoona kohaleveo õhu kaudu...”

Neid kolme punkti poleks vajagi. Me ei jätnud midagi vahele. Just sellega – kirja saatmisega Minskisse – piirdusidki Boldini poolt lubatud „kõik abinõud“.

Sõja kolmas päev.

„...me asume faktiliselt vaenlase tagalas. Paljude 10.Armees vägedega on side kadunud, meil on vähe laskemoona ja kütus puudub hoopiski... Minskist pole endistviisi mingeid teateid... Vaenlane pressib aina peale. Me peame lahinguid piiramisrõngas. Aga jõude on aina vähem. Tankistid võtsid sisse kaitse kümnekilomeetrises vööndis. Meie KP asub nende selja taga kolme kilomeetri kaugusel...”

Ning lõpuks viies sõjapäev.

„Viendal sõjapäeval, olles ilma laskemoonata, olid väeosad sunnitud taganema ning hajusid üksikute gruppideks ümbritsevatess metsadesse“.

Ja see ongi praktiliselt kõik, mida võib hävingu kohta lugeda Boldini memuaaridest.

Meie ees on standardne valik nõukogude ajalooteadusele ette kirjutatud „ületamatu jõu asjaolusid“: ei olnud sidet, ei olnud kütust, lõppes laskemoon.

Mispärast polnud sidet – aga vaenlase diversandid lõikasid kõik juhtmed läbi!

Kuhu kadus kütus – aga vaenlase lennuvägi pommitas kõik laod puruks!

Miks mürske kohale ei toodud – sest kiri ei jõudnud Minskisse kohale!

Mittevajalikud, ainuõige tõe selgitamist segavad üksikasjad – kui palju oli juhtmeid, kui palju oli diversante, kui suure maa said ühe tankimisega läbida nõukogude tankid, kui palju mürske kuulub ühte kaasasveetavasse lahingukomplekti, missuguste jõududega sai saksa lennuvägi „kõik laod“ puruks pommitada ja kui palju neidsamu ladusid ainuüksi Lääne ESRK-s oli – kõik need „pisiasjad“ on ebavajalikkuse tõttu kõrvale heidetud. Täpselt samamoodi on ebavajalikkuse tõttu kõrvale heidetud ka see lihtne ja vaieldamatu tõde, et relvajõud luuaksegi justnimelt selleks, et nad tegutseksid vaenlase vastutegutsemise olukorras.

Mis pagana armee see siis on, mis suudab sõidada ainult siis, kui vaenlane teda ei sega??

Tegelikult on Boldini memuaaride juures huvitav just see, mida seal ei ole.

Aga et näha, mida seal ei ole, avame teise kindrali memuaarid, kes just neilsamadel 1941. aasta juunipäevadel juhatas suure motomehhaniseeritud väekoondise tegevust.

Niisiis, H.Guderian, „Sõduri mälestused“.

„...22. juunil kell 6 h 50 min ületasin ma rindepaadiga Bugi jõe... liikudes 18.TD tankide jälgedes, sõitsin ma Lesna jõel asuva sillani ...minu lähenedes hakkasid venelased erinevates suundades laiali jooksuma ...kogu 22. juuni päeva esimese poole saatsin ma 18.TD-i...“

...23. juuni kell 4 h 10 min lahkusin ma oma KP-st ja suundusin 12.armeekorpusesse, sellest korpusest sõitsin ma 47.TK-sse, mis asus 23 km Brestist idas Bildeiki külas. Seejärel suundusin ma 17.TD-sse, kuhu jõudsin kella 8 paiku... Hiljem sõitsin ma Pružanõsse (70 km riigipiirist kirdes. – M.S), kuhu oli üle viidud tankigrupi KP...

...24. juunil kell 8 h ja 25 min lahkusin ma oma KP-st ja sõitsin Slonimi suunas (see on veel 80 km nõukogude territooriumi sügavusse. – M.S)... tee peal sattusin ma vene jalaväele, kes hoidsid maanteed tule all... ma olin sunnitud sekkuma... oma komandöritanki kuulipildujatulega sundisin vaenlast positsioonilt lahkuma...

...kell 11 h ja 30 min jõudsin ma 17.TD KP-sse, mis asus Slonimi läänepoolses servas (s.o juba sügaval 10.Armees ja Boldini RMG tagalas. – M.S), kus ma kohtasin peale diviisikomandöri veel ka 47.korpuse komandöri...”

„Kus ma kohtasin peale diviisikomandöri veel ka 47.korpuse komandöri...”

Ning toimus see kolme kindrali kohtumine välikomandopunktis, sada meetrit tuleliinist eemal. Ja siin ongi vastu küsimusele, **miks jäi Punaarmee oma territooriumil „ilma sideta“, aga saksa armeel oli meie territooriumil side olemas.**

Parteilastest ajaloolased selgitasid meile kümneid aastaid, et sidet peetakse sõjas juhtmete ja raadiosaatjate abil (mida justkui 1941. aastal ei olnud). Aga Guderian näitab meile lihtsalt ja selgelt, et **side ja juhtimise küsimus lahendatakse sõjas mitte juhtmete, vaid inimeste abil!**

Eesliinil oleva Wehrmachi 17.TD komandöri ei olnud vaja kuhugi helistada. Tema otsene ülemus – 47.TK komandör – juhib koos temaga samas KP-s isiklikult lahingut, aga nende kõige kõrgem ülemus – tankigrupi komandör – murrab mitu korda päevas tankiga, vaenlase tule all, igasse oma diviisi. Ja kui Guderian oleks neile ette pannud istuda paar päeva kuskil „maalilises metsanurgas“ ja saata sealt „lennukiga kiri Berliini“, siis nad oleksid seda paremal juhul pidanud rumalaks ja sõjaolukorda mitesobivaks naljaks.

Ja see pole hoopiski diletandi tige vingumine. Kindralpolkovnik Sandalov toob oma mälestusteraamatus ära sellise 4.Armees sõjanõukogu liikme ütluse:

„...jälle hakkas rääkima Šlõkov: tohutu suureks paheks on suurte staapide kaugus vägedest. See toob kaasa lahingutegevuse juhtimise kaotamise... rindestaap asub kuskil Minski kandis, rohkem kui 300 km eesliinist eemal. Armeestaapid, et mitte temaga sidet kaotada (??? – M.S), asetsevad samuti territooriumi sügavuses, kohati kuni viiskümmend kilomeetrit rindest eemal... Aga see, kurat võtaks, ei kõlba enam kuhugi!...” Kuldsed sõnad. Tõsi küll, edasisest Sandalovi mälestuste tekstist selgub, et mõned tunnid pärast seda jutuaamist baseerus armeestaap järjekordselt ümber sügavamale tagalasse. Aga Pavlovi staap osutus juba 26. juunil olevat Mogiljovi juures – rohkem kui 500 km piirist eemal!

Mis aga puudutab juhtmeid, siis nende suhtes polnud Läänerinde olukord sugugi nii hull. Vastavalt rinde staabiülema kindralmajor Klimovskihhi ettekandele 19. juunist 1941.a oli ringkonna sideteenistuse käsutuses 117 tuhat isolaatorit, 78 tuhat konksu ja 261 tonni juhtmeid.

Et valgustada Punaarmee reaalselt varustatust tehniliste vahenditega, võib tuua järgmised andmed Punaarmee Kindralstaabi ja Kaitse rahvakomissariaadi ettekandest Poliitbüroole. Vastavalt sellele oli NSVL Relvajõududes 1941. aasta 1.jaanuari seisuga:

- rinde raadiosaatjaid (RAT) 40 tk (s.o 8 tükki igale tulevases viiest rindest)
- armees raadiosaatjaid (2A, RAF, 11AK) 845 tk (s.o poolsada igale armeele)
- korpuse ja diviisi raadiosaatjaid (3A, RSB, 4A) 768 tk
- polgu raadiosaatjaid (5AK) 5909 tk (umbes 4 tükki polgu kohta)

Niisugune kogus oli olemas 1941.a. jaanuaris. Kuid tehased jätkasid tootmist ka peale seda ning suveks pidi raadiosaatjaid armees olema tunduvalt rohkem. Nüüd veel paar sõna kvaliteedist. Ülalnimetatuid kõige väiksema võimsusega 5AK-l oli tegevusraadiuseks telefoniside puhul 25 km ning telegraafside („morse“) puhul 50 km.

Suures artiklis kõneka pealkirjaga „Valgevene kaotuse lätted“ teatab autor (V.A.Semidetko. – *Tõlkija märkus*) kurva õhkamisega, et Lääne ESRK varustatus raadioside vahenditega oli väga, väga madal: „polgu raadiosaatjatega – 41 %, pataljoni raadiosaatjatega – 58 %, roodu raadiosaatjatega – 70 %“.

Nagu meil on kombeks, jäeti õiget kasvatustlikku protsessi segavad faktid – aga kui palju see teeb tükiarvus polgu või laskurroodu kohta – lihtsalt vahele. Püüame täiendada seda kahetsusväärset tühikut. Laskurdiviisi koosseisus olevas haubitsapolgus pidi eeskirja kohaselt olema **37 raadiojaama** (36 haubitsa kohta), kahuripolgus – **25 raadiojaama** (24 kahuri kohta), **3 raadiojaama** igas laskurpolgus ja **5 raadiojaama** igas laskurpataljonis. Hindame ka seda sõnauhendit - „roodu raadiojaam“. Kas see ei räägi siis kõrgest (XX sajandi esimese poole kohta) tehnilise varustatuse tasemest stalinlikus armees?

Muideks, iga Wehrmachi tankigrupi käsutuses oli kõigest üks kompanii diversante kurikuulsast eriülesannetega rügemendist „Brandenburg“. Kompanii koosseisus oli 2 ohvitseri, 220 allohvitseri ja sõdurit, nende seas 20-30 inimest, kes valdasid vene keelt. Ja nende jõududega sakslased (nagu väidab Boldin) „langetasid juba 22. juuni varahommikuks kõik telefoni- ja telegraafipostid 50-e kilomeetri ulatuses“ – ning seda ainuüksi 3.Armees lõigus!

Siinkohal sulgeme (ajutiselt) Boldini raamatu. Me ei hakka arutama tema väejuhioskusi, me ei sõenda talle ette heita isikliku vaprusse puudumist, kuid esineda Läänerinde ratsa-mehhaniseeritud grupi hävingu tunnustajana kindral Boldin ei saa. Teda lihtsalt polnud seal (hävingu kohal).

Kahjuks on isegi reaalsetelt tunnistajatelt raske saada selgeid katastroofi põhjusi või vähemalt selle hävingu kirjeldusi.

Võtame V.A.Gretšanitšenko mälestused (ta oli 6.RD 94.ratsaväepolgu staabiülem). Need on täis elavaid, mitte väljamõeldud pilte hirmsa hävingu kohta. Vaat niimoodi kirjeldas ta seda, mida Boldin tagasihoidlikult tähistas sõnadega „viendal sõjapäeval, olles ilma laskemoonata, olid väeosad sunnitud taganema ning hajusid üksikute gruppidega ümbritsevasse metsadesse“: „...Meist liikusid tiheda vooluna mööda inimesi täis autod, traktorid (tuleb välja, et mitte kogu kütus ei põlenud purukspommitatud ladudes ära? – M.S.) ja vankrid. Me püüdsime peatada sõjaväelasi, kes sõitsid või kõndisid koos põgenikega. Kuid mitte keegi ei soovinud midagi kuulata. Mõnikord kostsid meie nõudmistele vastuseks püssilasud (s.o ka laskemoona oli veel järel – omade pihta laskmiseks. – M.S.). Kõik väitsid, et Slonim on juba vallutatud, et eespool on maandunud sakslaste dessandid, et seal on läbimurdunud tankid, et siin kaitsesse asuda pole mingit mõtet. 28. juunil, niipea kui päike tõusis, alustas saksa lennuvägi totaalset Rosi jõe kallaste ja Volkovõski rajooni pommitamist. Sisuliselt lakkasid 10.Armees väeosad sellel päeval olemast kui sõjaväeformeeringsid. Kõik segunes ja veeres vooluna idasse...“

...kui meie väike grupp jõudis 30. juunil vana riigipiiri äärde, siis valitses siin samasugune kaos kui Rosi jõe kallastel. Kõik metsasalud olid täis autosid, vankreid, hospidale, põgenikke, meie vägede üksikuid allüksusi ja grupe...”

Kuid Gretšanitšenko memuaaridest on raske aru saada põhjustest, miks meie armee muutus selliseks juhutamatuks karjaks. Tema kirjeldustest on näha, kuidas sõja esimestel päevadel tema polk liigub peatumatult ja kaootiliselt metsateedel. Tekstis väljatõlgitud tundmatud Poola-Valgevene kohanimed: Sokulka, Krõnki, Berestovitsõ, Sidra...

Esimene kokkupuude vaenlasega sünnib alles 24. juuni õhtul:

„...24. juunil kell 21 puutus eskadron vaenlasega kokku Bebža jõe orus lõunapool Sidrat. Polgukomandör viis pearühma toetuseks lahingusse suurtükiväe. Vaenlane ei pidanud survele vastu ja taganes jõe taha...” Siin pole liialdust. Just selle päeva kohta ilmub Halderi päevikusse märged „küllaltki tõsised raskused 8.armeekorpusel rindel, kus suured vene ratsaväed ründavad korpusel läänetiiba...”

Muide. Ratsaväe kasutamisest ja veel Valgevene soode keskel rääkisid nõukogude „parteialajaloolased“ alati kurva pearaputusega kui karjuvast näitest Punaarmee mahajäävusest ja tema täielikust kaasaegseks sõjaks mittevalmisolekust. Kuid oh õnnetust: Wehrmachti kõige võimsama 2.tankigrupi (mida juhatas „mitte just päris mahajäänud“ Guderian) koosseisus oli ratsaväediviis! Kusjuures Guderian paigutas selle millegipärast just oma paremale (s.o lõuna) tiivale, kohe Polesje soode keskele.

Oh kuidas „võitlesid“ selle diviisiga nõukogude ajaloolased ja memuaristid! Boldin näiteks läks oma memuaarides selleni, et vahetas sadulad langevarjude vastu ning teatas lugejatele, et saksa armeegrupi „Mitte“ koosseisus oli mitte ratsaväe, vaid...”dessantdiviis“!

Aga laegas avaneb ju lihtsalt!

Ei Guderian ega Pavlov ei kavatsenud rünnata soodes ratsaväerivis. Hobune täitis Teise Maailmasõja aegsetes ratsaväediviisides **transpordivahendi rolli**, mis suurendas väekoondise liikuvust (võrreldes tavalise jalaväega) mitmeid kordi. Aga vahetult lahingusse läksid nii saksa kui ka nõukogude ratsaväelased jalaväerivis (v.a erandid).

Muidugi ei suuda ükski hobune võistelda mootoriga mitmetunnises ja mitmepäevases vahetpidamatus liikumises. Sellepärast lõppeski ratsaväe aeg Punaarmees pärast seda pöördumatult, kui suur sõber Roosevelt kinkis seltsimees Stalinile sadu tuhandeid kolmesillalisi „Studebakerid“, millel oli fantastiline töökindlus ja läbivus.

Kuigi mitte just kohe ja äkitsi. Veel 1944.a. juulis loodi 1.Ukraina rinde koosseisus Lvovi-Sandomierzi pealetungi ajal kaks ratsa-mehhaniseeritud gruppi kindralleitnantide S.V.Sokolovi ja V.K.Baranovi juhtimisel ning isegi veel Praha vabastamisest 1945.a. mais võtsid osa üheksa (!) ratsaväediviisi. Aga 1941. aasta suvel polnud ei meil ega sakslastel küllaldaselt suure läbivusega veoautosid, mis oleksid suutnud vedada jalaväge mööda viletsaid metsateid pealetungivatele tankidele järele ning suurte ratsaväekoondiste olemasolu oli Punaarmee **ühiks suuremaks eeliseks**.

Praktikas nägi see ilmselge „teooria“ välja selliselt:

„...motoriseeritud väekoondistel tuli sel päeval liikuda künklikul liivasel maastikul, mis oli kaetud paksu metsaga. Liikumine (eriti prantsuse päritolu masinatega) oli siin peaaegu võimatu... Autod jäid pidevalt kinni ja peatasid sellega kogu nende järel liikuva kolonni, kuna möödasõit oli neil metsateedel täiesti võimatu... Jalaväelased ning suurtükiväelased olid pidevalt sunnitud oma kinnijäänud masinaid välja tirima... Väejuhatusele oli piinav näha, kuidas tema „liikumatel“ vägedel võhm välja läheb...”

Niimoodi kirjeldab Wehrmachti 3.tankigrupi komandör H.Hoth 23. juuni 1941.a. sünnimälestust. Selle päeva jooksul ei suutnud tema väed, praktiliselt ilma võitluseta, läbida rohkem kui 50-60 km.

„75-kilomeetrise vahemaa läbisime me ilma peatusteta. Korda seadsid marsikolonnid ennast käigu pealt, polnud aega puhkamiseks. Juba kella 17-ks 23. juunil koondus diviis Belostokist 2 km põhja pool asuvas metsamassiivis... Päev kaldus õhtusse, kui me saime käsu liikuda edasi Sokulka poole. 35-kilomeetrine marss sooritati kiiresti...“

Aga need on Gretšanitšenko mälestused. Pole raske veenduda, et Lääne-Valgevene metsapadriku ei jäänud nõukogude ratsavägi liikuvuselt saksa motojalaväele alla.

Peale selle polnud „meie ratsaarmee mõõgad“ ammu enam punase ratsaväe peamiseks relvadeks. Mõningase ettekujutuse Punaarmee ratsakorpuse struktuurist ja relvastusest saame legendaarse Suure Isamaasõja väejuhi kindral P.A.Belovi memuaaridest (sõja esimestel kuudel juhatas ta Moldaavias, Lõunarindel asuvat 2.ratsaväekorpust):

„...Vägede juhtimiseks oli olemas väikene liikuv staap, mis kasutas transpordina hobuseid või autosid, sidelennukite lüli, sivedivisjon ja komandandi eskadron. Tagalaüksusi korpuses ei olnud.

Kumbki kahest ratsaväedivisiist koosnes neljast ratsaväepolgust, tankipolgust, suurtükidivisjonist ja 76-mm õhutõrjedivisjonist, sideeskadronist ja sapöörikeskadronist koos insener-tehnilise pargiga.

Ratsaväepolgus...oli kuulipildujaeskadron (16 kuulipildujat tatšankadel), patareid 76-mm kergete polgukahuritega ja eriüksused.

Tankipolgus oli umbes 50 BT tanki ja 10 soomusautot.

Ratsasuurtükiväe divisjonis oli patareid 122-mm haubitsaid ja kolm patareid 76-mm kahureid.

Korpuse õhutõrje moodustasid ratsaväedivisiide hästi väljaõpetatud 76-mm õhutõrjedivisjonid ja polkudes olevad neljaraudsete kuulipildujate rühmad...“

Nõustuge, et nende faktide taustal hakkavad hoopis teisiti mõjuma meie professionaalsete nutunaiste pidevad soigumised „Punaarmee sõjaks mittevalmisolekust“...

Tasub märkida ka seda, et 6.RD, mille koosseisus sõdis Gretšanitšenko polk, kuulus 1939. aasta septembris komkor Boldini RMG koosseisu ja võttis 22. septembril sakslaste käest üle „vabastatud“ Belostoki, aga teine 6.RK diviis (36.RD) osales samuti „vabastusretkes“ samades kohtades: 19. septembril vallutas 36.RD koos teiste 3. ja 11. Armee väeosadega Vilno (Vilniuse).

Ja kui paljud rahvakomissarid ja marssalid alustasid oma sõjaväekarjääri 6.RD-s ja 6.RK-s! 1919.a sügisel sai 6.RD komandöriks S.K.Timošenko – tulevane marssal, Kaitse rahvakomissar, kahekordne Nõukogude Liidu Kangelane.

Järgmisel, 1920. aastal, sai 6.RD staabiülema asetäitjaks K.A.Meretskovi – tulevane marssal, Nõukogude Liidu kangelane, Punaarmee Kindralstaabi ülem ja Kaitse rahvakomissari asetäitja 1940-41. a.

30-ndate aastate keskel juhatas 6.RK-d G.K.Žukov – tulevane marssal, Kindralstaabi ülem (pärast Meretskovi, neljakordne Nõukogude Liidu Kangelane, pärast Stalini surma NSVL kaitseminister.

1939. aasta sügisel viib 6.RK-d lahingusse veel üks tulevane marssal – A.I.Jerjomenko.

6.RD suurtükiväepolgu staabiülemana teenis tulevane marssal K.S.Moskalenko.

Isegi kui arvestada Esimese Ratsaarmee „erilist rolli“ Punaarmee kõrgema juhtivkoosseisu formeerimisel, ei saa 6.RK-d muudmoodi kui punase ratsaväe eliitväeosaks nimetada. Jääb üle veel lisada, et Saksamaaga alanud sõda võttis see eriline ratsaväekorpus vastu vanas Poola Lomža linnas – s.o otse Saksamaa piiril!

Kordamine on **sisendamise** ema. Kommunistlikud ajaloolased-propagandistid on meile tuhandeid kordi rääkinud, kuidas „kaheaastase kaasaegse sõjapidamise kogemusega“ Wehrmacht langes kaela „halvasti ettevalmistatud nõukogude vägedele“, et see üsnagi vaieldav hüpotees (täpsemalt öeldes – lollus) on muutunud vaieldamatuks aksioomiks. Kuid proovime ometi oma pead kasutada ja esitada lihtsa küsimuse: kus ja millal sai Wehrmacht omandada sedasamust „kaheaastast sõjapidamise kogemust“?

Kolm nädalat lahinguid Poolas, kolm-neli nädalat Prantsusmaal, nädal Jugoslaavias. Ja ongi kõik. Isegi puht aritmeetiliselt on see **kaks kuud, mitte kaks aastat!**

Välja arvatud maikuu lahingud Prantsusmaal, olid sakslastel alati halvasti relvastatud ja väheharvulised vastased. Kuidas ta sai koguda tankisõja kogemust, masinate ja mootorite sõja kogemust? Kas Halhin-Gol ja kolm kuud kestnud Soome sõda andsid vähem kogemusi? Jah, Wehrmachtil olid veel pingelised lahingud Norrat vallutades, Kreetal, Liibua kõrbes – kuid kõik need olid n.ö „kohaliku tähtsusega lahingud“, millest võtsid osa vaid kolm-neli diviisi.

Muidugi, Wehrmachti kaadridiviisid olid välja õpetatud ja ette valmistatud parimate preisi sõjaliste traditsioonide kohaselt. Kuid kui palju neid oli – kaadridiviise?

Enne Teise Maaailmasõja algust jõudis Saksamaa ette valmistada kõigest 35 (jalaväe) kaadridiviisi. Nende baasil formeeriti niinimetatud „esimese laine jalaväediviisid“ – Wehrmachti eliit. 22. juunil 1941.a oli

armeegruppide „Nord“, „Mitte“ ja „Süd“ koosseisus ainult 24 sellist diviisi – **üks viiendik jalaväediviiside üldarvust!**

Pöördume nüüd üldistelt kaalutlustelt tagasi 6.RD purustamise traagilise ajaloo juurde. Nagu me juba teame, oli see diviis üks Punaarmee vanimatest ja parematest diviisidest. Aga missugune ettevalmistus, missugune „kaheaastane sõjapidamise kogemus“ võis olla tema vastas seisvatel saksa jalaväediviisidel järjekorranumbritega 162 ja 256? Mõlemad olid loodud juba sõja käigus, mõlemad viidi peale Prantsusmaa kampaaniat itta, kus nad seisdki tegevusetult 22. juunini 1941.a. Ja mis me räägime saksa jalaväest, kui kõige võimsamas Guderiani tankigrupis olid viiest tankidiviisist kaks (17. ja 18.) „vastsündinud“. Esimene neist loodi 1940.a. oktoobris (s.o juba peale Poola ja Prantsusmaa lahingute lõppu) **27.JALAVÄEDIVIISI** baasil, teine samal kuul **4. ja 14. JALAVÄEDIVIISI** baasil. Balkani kampaanias need diviisid ei osalenud, nii et 22. juuni 1941.a sai neile esimeseks sõjapäevaks...

Pöördume nüüd tagasi Gretšanitšenko memuaaride juurde.

„...25. juunil avas saksa suurtükivägi massilise tule kogu polgu lahingukorra sügavuses. Taevas barražeeris kogu aeg vaenlase lennuvägi madalatel kõrgustel... Juba esimeste tundidega viidi kogu meie raskerelvastus rivist välja, raadiojaam oli purustatud, side oli täielikult paraliiseeritud. Polk kandis suuri kaotusi, suruti tihedalt vastu maad ja oli võimetu mingiks aktiivseks tegevuseks. Hukkus alampolkovnik N.G.Petrosjants. Ma võtsin enda peale polgu või täpsemalt öeldes polgu jäänuste juhtimise...“

Tasub märkida, et on olemas ka veidi teistsugused nende sündmuste kirjeldused:

„...6.RD sattus 25. juuni hommikul pealetungi lähterajoonis (Makovljanõ, Stepanovka kolh.) tugeva pommitamise alla, mis kestis kuni kell 12-ni päeval. Ratsaväelased hajutati ja nad hakkasid segaduses metsadesse taganema...“

25. juuni õhtuks oli tervest 6.ratsaväediviisist järele jäänud 300 inimeseline grupp, mis memuaaride autori ja vanemleitnant (hinnake selle komandöri auastet, kes võttis enda peale polgu jäänuste juhtimise!) J.Gavronski 48.ratsaväepolgust juhtimisel alustas peatumatut taganemist, praktiliselt omamata enam mingeid kokkupuuteid vaenlasega.

See ongi 6.RD hävingu ajaloo „lühikursus“.

Tugevatele ja mehistele meestele on omane olla head ja leplikud teiste inimeste nõrkuste suhtes. V.A.Gretšanitšenko oli tõeliselt mehine inimene. Just temale tegi 3.Armees juhataja V.I.Kuznetsov ülesandeks juhtida salka, mis pidi katma Läänerinde vägedegrupi läbimurret piiramisrõngast. Vladimir Alekseejevitšil endal ei õnnestunud piiramisrõngast väljuda, temast sai partisan ning ta võttis Valgevene vabastamist vastu 1.Valgevene partisanide ratsaväebrigaadi komissari ametikohal.

Selle raamatu autor ei pretendeeri mehise inimese tiitlile. Teda kui spetsialisti, kes tunneb Teist Maailmasõda numbriliste mõõtmete kaudu, paneb imestama 6.RD kaotuste suurus. Praktiliselt kaotas diviis mõnetunnise suurtükikivile läbi **üle 90 %** oma isikkoosseisust! Kas võisid **lahingulised kaotused** olla nii suured?

Varsti peale sõja lõppu 1946. aastal laskis Voenizdat välja kindralpolkovnik F.A.Samsonovi raamatu „Suurtükiväe pealetung“. Lahingukogemusi üldistades jõuab autor järelduseni, et jalaväediviisi kaitse mahasurumiseks on keskmiste „normide“ järgi rinde 1 km kohta vaja 150-200 suurtükki ning 50 tuhat „üle keskmise“ (122 mm) kaliibriga mürsku. Seda – keskmiselt. Faktiliselt loodi aga sõja lõpuetapil palju suuremad tihedused.

Üheks kõige eredamaks näiteks suurtükiväe rolli kohta vaenlase kaitse läbimurdmisel oli Punaarmee Visla-Oderi operatsioon 1945.a. jaanuaris. 12. jaanuari hommikul pühitati saksa vägede kaitse eesliin massilise suurtükikivile minema. Kindral D.D.Leljušenko kirjutab oma memuaarides: *„...mets oli mürsukildude poolt nagu vikatiga maha lõigatud... paljud vangivõetud olid tranšeedes süüdimatus seisundis, peaaegu poolhullumeelsed... suurem osa Wehrmachti 574.rügemendi sõduritest sai surma või haavata...“*

Kuid sellise tulemuse saavutamiseks lõi nõukogude väejuhatuse läbimurdetsoonis koletisliku suurtükiväetiheduse – **420 suurtükki rinde 1 km kohta!** Igal saksa kaitse meetril lõhkes keskmiselt 15 suurekaliibrilist mürsku. 5.löögiarmee pealetungivööndis kulutati ühe tunniga 23 kilotonni laskemoona – see on Hirošima aatompommi võimsus!

Mitte midagi taolist Wehrmachti 20. ja 8. korpuse pealetungivööndis 1941.a. juunis ei olnud ja ei saanudki olla. Täielikult sõjaaja normide järgi komplekteeritud saksa jalaväediviisid võisid olla relvastuses kõigest 74 kahurit ja haubitsat kaliibriga 75-105 mm. Keskmiselt tuli 20. ja 8. korpustel ühe diviisi kohta 15 km rindelõik. Teiste sõnadega said sakslased, kui nad olid üle Neemani ja Bemža saatnud oma hobuvoori laskemoonaga, isegi arvestades korpusesuurtükiväe kaasahaaramist ja vahendite kontsent-

reerimist olulistele löikudele, arvestada kõige rohkem **paarikümne suurtükiga rinde 1 km kohta**, mille jaoks oli olemas ainult üks lahingukomplekt mürske.

Kui selliste väheste jõududega oleks olnud võimalik hävitada üks diviis päevas, siis poleks Teine Maailmasõda kestnud kuute aastat. See oleks lõppenud kuu ajaga – seoses mõlema osapoole täieliku hävimisega...